

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้ เป็นพล เมืองที่มีคุณภาพของ สังคม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2526: 254) ความว่า

การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้าน เมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนอย่าง ครบถ้วนเหมาะสมกับทุก ๆ คน สังคมและบ้าน เมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่ง สามารถดำรงรักษาความ เจริญมั่นคงของประ เทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป โดยตลอด

การศึกษา เป็นกิจกรรมทางสังคมที่มีส่วนช่วยยกระดับความสามารถของบุคคลให้สูงขึ้น กล่าวคือ ช่วยให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างปกติสุข และมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นผลสะท้อนต่อประ เทศชาติโดยรวม ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงได้เล็ง เห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่เยาวชน จึงได้ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนทางด้านการศึกษา เป็นจำนวนมากเสมอมา การ จัด การศึกษาให้มีคุณภาพนั้นควรจัดให้สอดคล้องกับสภาพการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศ เพื่อให้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพของประชากรอย่างแท้จริง ซึ่งรัฐบาลได้ ตระหนักเรื่องนี้มาตลอด ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลที่ระบุในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529: 25) ไว้อย่างชัดเจนว่า

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความคิด มีคุณธรรม หลานามัยศิสมบุรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนนั้น ผู้ที่มีบทบาทในการที่จะสร้างเยาวชนให้มีคุณสมบัติอันพึงปรารถนาของสังคมก็คือครู และครูสังคมศึกษาก็เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพราะเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน ดังที่ จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 3) ได้เน้นให้เห็นคุณค่าของวิชาสังคมว่า เป็นวิชาที่เตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ครูสังคมศึกษาสามารถสอนเยาวชนให้เป็นผู้รู้จักนึกคิดอย่างมีเหตุผล และใช้เนื้อหาถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างดี จอห์น จาโรลิเมค และ ฮาร์เบอร์ เอ็ม วอลซ์ (John Jarolimек and Haber M. Walsh 1974: 13) ได้กล่าวว่า "วัตถุประสงค์สำคัญของหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา คือ การพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน และสอนให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาสังคมโดยผ่านกิจกรรมทางสังคมที่มีหลักการและเหตุผล" นอกจากนี้ โรเบิร์ต ดี บาร์ (Robert D. Barr 1977: 69) ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความคิด ความเข้าใจ ช่วยให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมมุ่งให้เยาวชนมีคุณลักษณะและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เป็นวิชาที่รวมผสมผสานประสบการณ์และความรู้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่สังคม

เมื่อพิจารณาวิชาสังคมศึกษาในแง่เนื้อหาสาระและจุดมุ่งหมายแล้ว จะเห็นว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เน้นการพัฒนาค่านิยมควบคู่กันไปกับการแสวงหาความรู้อันเป็นพื้นฐานของความ เป็นพลเมืองดีและการที่วิชาสังคมศึกษา มีความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรโรงเรียนมัธยมศึกษาที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน แต่ในการเรียนวิชาสังคมศึกษานั้น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ สมทิศ เจียมศักดิ์ศรี (2528: จ) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับต่ำ และจากการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาของกรมวิชาการ (2530: 153) ยังพบว่าค่าเฉลี่ยด้านความคิดในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน มีค่าเฉลี่ยทั้งประเทศเพียง 13.610 คิดเป็นร้อยละ 45.37 ซึ่งต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวางและครอบคลุมไปถึงสาขาวิชาอื่น ๆ ซึ่งเรื่องนี้ โจนาธาน ซี แมคเลนดอน (Jonathan C. McLendon 1960: 4)

ได้อธิบายถึงลักษณะของวิชาสังคมศึกษาว่า เป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีรากฐานมาจากวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยาสังคม ปรัชญา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่าวิชาอื่น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจยากและไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนตามความมุ่งหมายของวิชา จากความสำคัญและลักษณะธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษา จึงน่าจะได้มีการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แอนน์ อนาสตาซี (Anne Anastasi 1956: 198 - 209) ได้ศึกษาพบว่าการศึกษามีได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านสติปัญญาอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับความถนัดทางการเรียนของแต่ละบุคคล รวมทั้งองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาด้วย เช่น สภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมของเด็ก ขนบธรรมเนียมของครอบครัวและรายได้ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ โรเบิร์ต เจ ฮาวิงเฮอส์ท์ และ เบร์นิซ แอล นิวกาเดิน (Robert J. Havighurst and Bernice L. Neugarten 1967: 185) ซึ่งได้อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประการหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมของครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมทางบ้าน เพราะการที่เด็กจะมีการศึกษาค้นคว้าส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากครอบครัว หรือจากบ้านซึ่ง ประมวล ดิคคินสัน (2527: 187) ได้กล่าวถึงสภาพของครอบครัวที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษานักเรียน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ ตำราเรียนหรือการให้นักเรียนรับผิดชอบงานในบ้านจนไม่มีเวลาทำการบ้าน และทบทวนสิ่งที่เรียนมา นักเรียนขาดโภชนาการบำรุงร่างกายและสมอง ขาดคนที่จะช่วยแก้ปัญหาทางการเรียน เช่น การทำการบ้าน การแบ่งเวลาเรียนกับการทำงานหรือนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ขาดการเอาใจใส่จากผู้ปกครอง แมื่อนักเรียนจะมีระดับสติปัญญาสูงแต่ปราศจากสิ่งเร้าในการสร้างเสริมปัญญา เมื่ออายุมากขึ้นระดับสติปัญญาจะลดลง เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ชัยพร วิชชาวุธ (2524: 404) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่สงบสุข ครอบครัวที่ขัดแย้งจะก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ของนักเรียนจนการเรียนตกต่ำ ปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองยังมีอีกหลายประเด็น เช่น บิดามารดาคาดหวังทางการเรียนของนักเรียนจนเกินความสามารถ ปัญหานี้จะเกิดขึ้นกับลูกคนโตมาก เพราะ

เป็นลักษณะของคนคะวันออกที่คาดหวังลูกคนโตสูง การสร้างความเครียดทางอารมณ์โดยการเปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียนกับนักเรียนที่เรียนดีกว่าหรือลงโทษนักเรียนเมื่อผลการเรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง หรือกดดันการเรียนของนักเรียนมากเกินไป สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียนอย่างมาก

นอกจากนี้ทางด้านสถานภาพทางสังคมของแต่ละครอบครัวยังส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2525: 5) ได้กล่าวว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวชนชั้นต่ำระดับต่ำ บิดามารดา หรือผู้ปกครองต้องยุ่งกับการก้าวก่ายเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียน ประกอบกับความรู้น้อยจึงไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ดังนั้นผลการเรียนของนักเรียนจึงอยู่ในระดับไม่ดีนัก หรือชนชั้นกลางระดับสูง ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีรายได้ดี นักเรียนคุ้นเคยกับบุคคลที่มีการศึกษา ขอบหนังสือ ประกอบกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองมักจะเน้นให้นักเรียนเรียนอย่างหนัก ผลการศึกษาของนักเรียนจึงอยู่ในระดับดี ได้คะแนนค่อนข้างสูง และจากการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2526: 54 - 56) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชากร ผลของการวิจัยพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานที่ตั้งของบ้าน ขนาดของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา และลักษณะของการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง ล้วนส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กทั้งสิ้น

ด้วยเหตุที่สภาพแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการศึกษาสภาพของโรงเรียนเอกชน และสภาพของโรงเรียนทั่วไปน่าจะมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเอกชนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเอกชน ที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

มอริสัน เอส แอชเวิร์ท (Morison S.Ashworth 1963: 3224: A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับห้าและหก ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่คาดไว้ (ระดับสติปัญญาสูงกว่า 150) และต่ำกว่าที่คาดไว้ (ระดับต่ำกว่า 125) ภูมิหลังที่ทำให้เด็ก 2 กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ต่างกันคือ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย และแรงกระตุ้นของผู้ปกครอง

มิลตัน เอฟ ชอร์ และ อาลัน เอช โลแมน (Milton F.Shore and Alan H. Leiman 1960: 391) พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีบิดามารดาที่เอาใจใส่ในเรื่องการเรียนของบุตรมากกว่าบิดามารดาของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

อาร์เทอร์ ที เจอร์ซิลด์ (Arther T.Jersild 1968: 179) ได้ศึกษาผลงานของ (J. Levine) ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนที่พ่อแม่เอาใจใส่น้อยมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ผลการเรียนมักอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และจัดอยู่ในประเภทนักเรียนที่เรียนอ่อน ส่วนนักเรียนที่พ่อแม่เอาใจใส่จะเรียนได้ดีกว่าและมีลักษณะ เป็นผู้นำมากกว่า

จากงานวิจัยและข้อคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า

1. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านปานกลาง
2. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี
3. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านปานกลางจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ สภาพแวดล้อมทางบ้าน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ 1 หมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของบ้าน

องค์ประกอบที่ 2 หมายถึงสภาพแวดล้อมทางด้านฐานะทาง เศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมของครอบครัว

องค์ประกอบที่ 3 หมายถึงสภาพแวดล้อมทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 หมายถึงสภาพแวดล้อมทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรมีพื้นฐานความรู้อยู่ในระดับเดียวกัน
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน เป็นข้อมูลที่นักเรียนตอบด้วยความเต็มใจ และตอบตามสภาพความเป็นจริง
3. นักเรียนได้ทำแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 605) อย่างเต็มความสามารถ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง คะแนนรวมจากแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์การ เรียนวิชาสังคมศึกษา (ส 605) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. สภาพแวดล้อมทางบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างทางบ้านที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต ซึ่งจากคำจำกัดความดังกล่าวจำแนกสภาพแวดล้อมทางบ้านออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ได้ 4 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพของบ้าน

องค์ประกอบที่ 2 หมายถึง สภาพแวดล้อมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมของครอบครัว

องค์ประกอบที่ 3 หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 4 หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

3. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านแตกต่างกัน มี 3 กลุ่ม

3.1 นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านดี หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนสภาพแวดล้อมทางบ้านเฉลี่ย อยู่ในกลุ่มสูง 27% ของนักเรียนทั้งหมด (แบ่งตามเกณฑ์ 27% สูง และ 27% ต่ำ)

3.2 นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนสภาพแวดล้อมทางบ้านเฉลี่ย อยู่ในกลุ่มต่ำ 27% ของนักเรียนทั้งหมด (แบ่งตามเกณฑ์ 27% สูง และ 27% ต่ำ)

3.3 นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านปานกลาง หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนสภาพแวดล้อมทางบ้านอยู่ระหว่างนักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านดี และนักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

5. โรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายสามัญ ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางแก่ผู้ปกครองในการนำข้อมูลไปใช้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางบ้าน เพื่อช่วยให้การเรียนวิชาสังคมศึกษาและวิชาอื่น ๆ ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ
3. เป็นแนวทางในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้อง